

bracht tegen
an één aan
enheid. Het
„Christianity
) mededeelt
ochures, die
i. De eerste
xford Group
in the light
het boekje
mation Tract
and Rapids,
van Dr. Gae-
ism. Called
mined in the
of the Word
n, Inc., 456
t.). De eerste
alvinistisch“
acht ze toch
Woord, en
kracht, en
stendom. De
eelt hij; het
erlossen van
erleving van
ering ervan,
a het geeste-
tar Jes. 8:20
acht de be-
nak bepaald
er; een ver-
igmaking, of
eerbied voor
De beweging
misschien,

lezen, geven
Today“ von-
buiten-, dan

K. S.

ida's bezwaar.

le verandering
uplet van: „O
gebracht was
len, maar niet
ad: ik heb me

uurhistorisch
el in Europa,
rift ons zegt
dat de een-
file, die dan
en moet zijn,
or het steeds
loor de pro-
iehoekshuwe-
egenwoordige
de verwor-
kere graagte

ilosophie
idt, al philo-

lindeeling in
e functie van
r. De natuur-
onderscheiden
n.l. liefde en
st zich in de
ap en voort-
ties in de der-
inden en ten-
len. Men ziet
an den Eros
lzoov verstaan
gerangschikt

als verschil-
en wij in een
l. Hij maakt
tijd en naar

ontwikkelings-
isch verschil-
lt hij in den
be zelfbe-
rdt aan een
Men zoekt
ken. Hij vindt
leeftijd. Men
enigheid van
zichzelf op,
n „interesse-
het karakter
finschlos“ is.
een „Spiel-
paalde span-
ereageerd en

vergiest, ik had het rapport niet bij de hand. De Heida's bezwaar keert zich dus tegen wat thans aangeboden wordt. Mijn eerste opmerking, dat, wordt zijn bezwaar gedeeld, eventueel nog gewijzigd kan worden, behoudt dus haar zin. Misschien heeft men de eers (in 1920) voorgestelde verandering thans weggelaten, wijl door haar het te couplet ophield een volzin te zijn: het bleef bij een aanspraak: O hoofd — en dan verder relatief-zinnen, zonder hoofdzin.

Nog eens: de opvallende advertentie.

Verleden week is onder Kerknieuws een „amende honorable“ van Dr. K. v. Anken geplaatst, verband houdende met diens artikel over een huwelijksbevestiging in Winterswijk. Omdat evenwel het eerste artikel van Dr. v. Anken ook onder Persschouw gestaan heeft, is het billijk, dat ook in deze rubriek melding gemaakt wordt van de terugneming er van. Daarom verwijs ik nog eens expres hier naar het nummer van verleden week (Kerknieuws).

Een chr. geref. stem over de doleantie.

De H. Knoop schrijft in „Delft. Kerkbode“:

Een Christelijk-Gereformeerde man, lid van de Chr. Geref. Mannenvereniging te Amsterdam — zijn naam is Bloem — heeft, naar het verslag in „De Standaard“ mededeelde, op den Bondsdag vier verenigingen een referaat gehouden over het onderwerp: „De onderscheiden beginselen van Afscheiding en Doleantie“. Dat is een mooi en actueel onderwerp. Wie echter, wat in het persverslag de „belangrijkste“ van de 12 stellingen des heeren Bloem heet, onder de oogen krijgt en naleest, wrijft zijn oogen uit en vraagt zich af: is hier nu domheid, verblindheid of bewuste oneerlijkheid aan het woord geweest. Lees maar eens:

Stelling 5: de afscheiding in 1834 vindt haar grond in de gehoorzaamheid aan Gods Woord. Ons kerkelijk standpunt moet den toets van Gods Woord kunnen doorstaan. (Dit laatste zinnetje moest eigenlijk geschilderd worden op elken muur van elke Chr. Geref. „Kerk“, als spreuk hangen in de studeerkamer van de Docenten te Apeldoorn en in de les-kamers van de Theol. School aldaar. Dit zinnetje is voor wie Kerk-historie in dit land kent een veroordeeling van de Chr. Geref. Kerk; het veroordeelt haar recht van bestaan. Kn.)

Stelling 6: de „acte van Afscheiding of wederkeering“ is een eerezuil onzer N. G. Belijdenis en doet ten volle uitkomen, dat de afscheiding een daad des geloofs was.

Stelling 8: de afscheiding kan naast den toets van Gods Woord, ook den toets der historie doorstaan.

Stelling 9 — en nu laat de Chr. Geref. Kerkhistoricus zijn licht schijnen —: het standpunt der Doleantie kan noch den toets van Gods Woord, noch die der historie doorstaan, is zuiver menschenwerk en op berekening gegrond.

Stelling 10: De doorgedreven vereniging (volgens

de harmonie des levens weer hersteld wordt. Haar statische betekenis is, dat zij, evenals alle aesthetisch beleven, verlossend werkt. Deze „erotische Selbstbespiegeling“, gelijk Hoffmann haar noemt, wordt door anderen aangeduid met den naam: „Auto-erotiek“. Hoffmann moet echter toegeven, dat deze erotiek in deze reinheid heden onder de jeugd zeldzaam is geworden. En haar andere uiterste, de zogenaamde „Naaktcultuur“, zoo verberijkt om het natuurlijke, het aesthetische en het erotische, bewijst dit wel. Maar deze onreinheid vindt Hoffmann vooral door de ouderen in de zielen der jeugdigen gebracht. Door Freud met zijn theorieën, die alles wil terugbrengen tot sexuele uitingen, door Moll e.a. En genezing is naar zijn oordeel alleen mogelijk, wanneer men dit labyrinth, een gedachten-labyrinth, tot op de muren afbreekt en den tempel van Eros opnieuw bouwt. Daar moet weder een gezonde erotiek komen, gelijk eens de klassieke kunst deze opwekte. Een andere eigenschap der erotiek is, dat zij ideomotorisch is, d.w.z. zij leeft zich in normale gevallen niet alleen in de phantasie der jeugdigen uit, maar verlangt tegelijk ook een actieve „Einstellung“. Zij uit zich in verschillende vormen van spel, waartoe Hoffmann dan ook rekent het turnen en de sport met de lichte en „bevallige“ sportkleeding. Inzonderheid de rhythmische gymnastiek speelt hierbij een belangrijke rol. Als zij echter maar niet voor „het tooneel“ werkt, want dan treedt in de plaats van de gezonde jeugd-erotiek de ongezonde prikkeling der erotische phantasie.

Worden de jeugdigen ouder, dan neemt de erotiek meer „geestelijke“ (geistige) vormen aan. Dan wordt beleeft het hooger ideaal der „geestige“ schoonheid, gelijk Plato deze geleerd heeft. Deze hoogste trap wordt echter in den jeugdeleefijd zelden bereikt. En deze vindt Hoffmann nu meesterlijk weergegeven in de beschouwingen van Spranger over „die jugendliche Erotik“. De jeugdvriend biedt de geestelijke tegenpool voor de ontwikkeling en vorming van het eigen ik, een suggestief voorbeeld.⁵⁾

Belangrijk zijn de beschouwingen van W. Stern over de vormen, waarin de erotiek bij de jeugdigen kan optreden. Een algemeen geldende psychologische erotiek is volgens hem niet te geven. Op het land is zij in haar openbaringen anders dan in de stad. Er zijn verder ook nationale verschillen en vooral milieu-verschillen, voort-

Dr. Kuyper Hereeniging genoemd) is dan ook een miskenning van het Werk des Heeren in 1834 geworcht.

Stelling 9 en 10 zijn wel bijzonder prachtig. Daar liggen schatten van kerkhistorische kennis in verborgen. Ik weet eigenlijk niet goed of het neerpennen en verdedigen van deze enormiteiten wel aan den heer Bloem geweten worden mag. Mij dunkt, dat het best kan zijn, dat we hier een vrucht hebben van de stelselmatige, jarenlange beïnvloeding der geesten door wat in strijd is met de waarheid in de Chr. Geref. Kerk door haar officiële leiders. Natuurlijk men moet daar zijn recht van bestaan als kerk verdedigen, men doet dat daar ook. Want men wil het oordeel van den tijdgenoot — en van God? ontgaan! Maar men doet dat daar niet overeenkomstig de waarheid. Omdat men dat niet kan. De toets van Schrift en historie kan deze verdediging niet doorstaan.

Tot zoover de aanhaling. Het is goed, te hooren, hoe het staat met de werkelijkheid van het leven, achter de poorten, die men behangen heeft met schilden, gewijd aan de veelheid der ware kerken, en de zoetheit van den vrede.

Ook Dr. Heida spreekt over deze stellingen. We citeren:

Volgt stelling 6.

De acte van afscheiding of wederkeering is een Eerezuil onzer N. G. Belijdenis en doet ten volle uitkomen, dat de Afscheiding een daad des geloofs was.

Accoord, br. Bloem!

Alleen maar vergeet niet en onthoud niet den menschen, de volle betekenis van deze acte, want dan strandt zij met uw heele betoog.

Die acte van afscheiding of wederkeering was tegelijk een geestelijke huwelijksacte, een acte van hereeniging met allen, corporatie of personen, die belijdend terugkeerden tot Gods Woord. Dat staat er in; dat was de oude Gereformeerde geest van Hendrik de Cock en alle vaderen der Afscheiding. Daarom hebben zij, zich afscheidende van degenen, die niet in de Kerk waren, zich steeds verblijd in elke actie, waarbij van wederkeering tot Gods Woord en de belijdenis sprake was. Het huwelijk met zulke belijders was reeds tevoren betekend.

Waarom verzwijgt gij dat voor de Christelijke Gereformeerde Mannenverenigingen en voor het gansche Kerkelijk forum?

Ook dit:

En dan volgt: ik zou haast zeggen uw onwaardige stelling 8:

„Het standpunt der Doleantie kan noch den toets van Gods Woord, noch die der historie doorstaan, is zuiver menschenwerk en op berekening gegrond“.

Dat is een stelling, die gij nooit zelt kunnen bewijzen.

Waarom niet?

Omdat gij daarmede met uw vingers tast naar een terrein, dat het uwe niet is, dat God voor zichzelf heeft gehouden. Dat behoort tot die dingen, die God zal oordeelen.

Als de mannen der doleantie getuigen, dat het hun

komende uit de verschillende cultuur-niveaux.

In het begin der puberteit vindt Stern dan de „familie-erotiek“. Heel aan het begin van den overgangseleefijd is de nieuwe liefdesgevaar, wording nog niet zoo ontwikkeld, dat zij al op andere individuen gericht wordt. En zoo worden dan eerst nog de familie-leden gekozen. Maar de liefde is anders getint dan voorheen. In de verhouding moeder-zoon is van de laatste zijde een zekere riddelijkheid ontstaan. Een aankomend meisje kan iets dwepends voor haar vader gevoelen. Freud beweert, dat iedere jongen een soort van liefdesgevaarwording voor zijn moeder voelt en een zekere jaloeschheid op den vader, het zogenaamde Oedipus-complex. In den jongen zou een elementaire haat tegen den vader ontstaan, omdat hij in hem een concurrent in de liefde voor de moeder ontdekt. Stern vindt echter, dat in een bepaalde periode en bij sommige naturen zulk een jaloeschheid wel kan bestaan, maar dat de jongen toch op de een of andere manier zal ontdekken, dat de liefdesbetrokkingen van Vader tot Moeder anders zijn dan die van hem zelf. Hij wil wel toegeven, dat het Oedipus-complex voorkomt, maar de algemeenheid er van moet bestreden worden. Deze familie-erotiek strekt zich dan verder uit tot het nichtje. Zij is zeer vaak het eerste object der dweperij of wel een meisje dweept met een oom. Gewoonlijk is deze fase zeer snel voorbij, maar er zijn op dit gebied, die in het „puberilisme“ blijven steken.

Een tweede eigenaardige periode is volgens W. Stern de zogenaamde „negatieve erotiek“. Dat is de tijd van den wederkeeringen afkeer van den jongen tot het meisje en omgekeerd. Het meisje heeft een aversie tegen jongens en de jongen kijkt met groote minachting op „die ganzen“ neer. Dat is echter „het masker“. Men begint de nieuwe sexuele gevaarwordingen vaag te voelen. En daardoor is men niet meer in staat tot den vroegeren kameraadschappelijke, naieven omgang. Maar men is ook nog niet zoover om het andere stadium in te treden. Men is nog onzeker in zijn houding. De werkelijke gevoelens worden verborgen, het masker.

Dan volgt de vorm der positieve erotiek. Dat is de periode van de „Schwärmerei“, het dwepen, dat eigenlijk niet nader gedefinieerd kan worden, een vaag verlangen, een „Sehnsucht“. „Dat is mijn ideaal!“ Het kan bij een dwepen blijven uit de verte (dagboek, dagdroomen, enz.). Men kan de „aangebode“ ook ontmoeten, er mee ver-

in heel de beweging te doen was, om het Woord Gods en de oude Gereformeerde belijdenis weer te laten gelden op kerkelijk terrein, ontbreekt U het recht om te zeggen: dat meent gij niet; daarin zijt gij onwaarheidsprokers, om niet iets ergers te noemen.

Naar ik hoorde, heeft ook het befaamde zinnetje over de Afscheiding, die „krank in den levensworde!“ zou zijn geheeten door Dr. Kuyper, een punt van overweging uitgemaakt (de persverslagen zijn niet alle helder op dit punt). Maar Dr. Kraan heeft daarover zeer helder in ons blad geschreven.

Ons meeningsverschil met Dr. Kalkman.

Het gebeurt niet vaak, dat een meeningverschil zoo prettig en vlot besproken worden kan, als tusschen Dr. Kalkman (zie enkele nummers geleden) en mij thans het geval blijkt. Dr. Kalkman schrijft in „Goudsche Kerkbode“:

Ons stukje over „Woord en Daad“ van twee weken geleden heeft ook de aandacht van Dr. K. Schilder getrokken, die er in „De Reformatie“ een artikelje aan heeft gewijd. Dankbaar voor zijn welwillende belangstelling, wil ik beginnen met het slot van zijn artikel, dat, evenals Dr. Warmenhoven in een ingezonden stuk van heden, gaat over de erkenning van den Doop. Daarin wordt opgemerkt, dat wij den Doop van anderen erkennen niet op grond van het bestaansrecht van verschillende kerken en dat hier dus geen argument ligt om het bestaansrecht der Chr. Geref. Kerk te erkennen. Waarom wij dien Doop wel erkennen, kan hier verder onbesproken blijven. Met deze opmerkingen kan ik mij wel vereenigen, waarom ik dan ook dit punt als argument voor mijn betoog terug neem.

Op één punt is er tusschen Dr. K. en mij nog verschil.

Dr. K. Schilder verdedigt in „De Reformatie“ de volgende stelling: „Erkenning van elkanders bestaansrecht als (afzonderlijk) kerkelijk instituut is het groote struikelblok voor eenheidsopgingen. Want als we het recht hebben naast elkander te bestaan, dan laat ik liever alles wat is, kalm voortbestaan. Maar ik geloof niet, dat Christus ons het recht geeft de zaak blauw blauw te laten. Ik geloof, dat Hij verbinden wil, wat samen wonen kan in één belijdenis. En daarom moeten wij het bestaansrecht van de Chr. Geref. Kerk ontkennen.“

Wat ik tegen deze stelling heb in te brengen, is dit: er wordt geen onderscheid in gemaakt tusschen „het bestaansrecht“ en het „afzonderlijk bestaansrecht“.

En deze onderscheiding dienen wij duidelijk naar voren te brengen. Laat ik het met een voorbeeld verhelderen. Een weduwnaar treedt in het huwelijk met een weduwe. Zijn getrouwde zoon verbreekt uit baloerigheid hierover elke gemeenschap met zijn vaderlijk huis. Nu kan de vader wel niet anders dan het gescheiden bestaansrecht van den zoon tegenover den vader ontkennen; maar zijn bestaansrecht zal hij erkennen. Hij zal zich verblijden, als het zijn keeren. Deze eerste liefde, zegt Stern, kan ideaal genoemd worden, ook omdat zij met lichamelijke of sexuele gevoelens niets gemeen heeft. Verder is het merkwaardig, dat deze erotiek tevens samen gaat met de behoefte aan „absolute idealen“ op moreel en religieus gebied. Dit onderwerp is dan schitterend behandeld door Thomas Mann in zijn „Der Zauberberg“. Zeer eigenaardig zijn de verschillen in de objecten, waarmede men dweept. Ze hebben alle gemeen, dat zij op het een of ander gebied iets belangrijks hebben. Men kan onderscheiden degenen, die voor de jongens en de meisjes het helden-ideaal, het kunstenaars-ideaal of het opvoeders-ideaal vertegenwoordigen. Daarbij uit zich de heldenverering der jongens op geheel andere wijze dan bij het meisje. Karakteristiek is bij de positieve erotiek ook, dat de jeugdige steeds geneigd is de rol, die vervuld wordt door den ander, zelf over te nemen in spreken en manieren. Dat meisjes meer dwepen met leeraren enz. komt voor een deel hiervandaan, dat jongens meer op het zakelijke zijn ingesteld, bij meisjes meer de persoonsbinding gevonden wordt.

De latere erotiek onderscheidt zich nu naar Stern van de platonische dweperij hierin, dat zij meer realistisch is. Zij is individueeler, monopoliseert en daarmede ontstaan de jaloezie. Het komt nu tot zekere sexuele spanningen.⁶⁾

Dr. J. Waterink volgt in zijn beschrijving van de vormen der erotiek de verhoudingen, welke Spranger heeft gegeven.⁶⁾

KNOPPERS.

⁵⁾ W. Stern, „Erziehungsprobleme der Reifezeit“, pag. 58. Quelle und Meyer, Leipzig 1925.

⁶⁾ Idem, „De Puberteitsleefijd“, pag. 13 v.v. Wolters, Den Haag, Groningen, 1928.

⁷⁾ Idem, pag. 36.

⁸⁾ E. Lucka, „Die drei Stufen der Erotik“, Berlin 1920.

⁹⁾ W. Hoffmann, „Die Reifezeit“, pag. 166 v.v. Leipzig, 1926.

¹⁰⁾ W. Stern, „De Puberteitsleefijd“, pag. 36 v.v. Wolters, Groningen, Den Haag, 1928.

¹¹⁾ Zie voor de vrouwelijke erotiek inzonderheid: Magd. von Tilling, „Psyche und Erziehung der weiblichen Jugend“. Langensalza, 1928. Zij gebruikt het woord „erotiek“ niet, maar wat in de nieuwe psychologie onder „erotiek“ verstaan wordt, wordt zakelijk daarin met vrouwelijke fijnheid en intuïtie behandeld.

¹²⁾ Dr. J. Waterink, „De Opvoeding tot het huwelijk“, pag. 111 v.v. Wageningen.